

Respons

Den demokratiske republikken Kongo: Forhold for homofile

Problemstilling/spørsmål:

- Bakgrunn – homoseksualitet i en afrikansk kontekst
- Homoseksualitet i Kongo
- Juridiske forhold
- Lovforslaget fra 2010 om å kriminalisere homoseksuelle handlinger
- Andre problemer homofile kan møte i samfunnet

Bakgrunn – homoseksualitet i en afrikansk kontekst

Homoseksualitet er et svært tabubelagt tema i hele Afrika sør for Sahara (med unntak for Sør-Afrika).¹ Det blir ofte hevdet i afrikanske land at homoseksualitet er ”uafrikansk”, og et resultat av uheldig påvirkning under koloniperioden og/eller negative strømninger utenfra på grunn av globalisering.

I Afrika, som i store deler av verden utenom vestlige land, forstås homoseksualitet oftere som et handlingsmønster enn som et identitetsspørsmål. Befolkningen ser i stor grad homoseksualitet som et spørsmål om (syndig) handling, og vil generelt se homoseksualitet som et identitetsspørsmål bare for personer som synlig utfordrer kjønnsrollemønstre i klesdrakt og væremåte.

Andelen personer som opplever tiltrekning mot folk av samme kjønn, og som samtidig identifiserer seg som homofile, er betraktelig lavere enn i vår del av verden. Bakgrunnen for dette er at deres egen forståelse av homoseksualitet, og hvordan seksualitet arter seg, er sterkt preget av generelle holdninger og forståelsesmodeller i samfunnet de lever i. Det finnes spede tilløp til organisering blant homofilt identifiserte i enkelte afrikanske land, men selv der hvor det finnes organisasjoner, holder de som regel en så lav profil at de er nær usynlige i

¹ En BBC-artikkel i etterkant av at Sør-Afrikas høyesterett i november 2005 erklærte at folk av samme kjønn må kunne få inngå ekteskap er bare ett eksempel på reaksjoner fra lesere i Afrika sør for Sahara som illustrerer utbredte negative holdninger til homoseksualitet, ikke minst på religiøst grunnlag (BBC 2005).

lokalsamfunnene. (Situasjonen kan minne om den norske homofile aktivister opplevde på 1950-tallet.)

Homoseksualitet i Kongo²

Synet på homoseksualitet i Kongo er gjennomgående svært negativt, som ellers på kontinentet – og følger dermed bildet som beskrevet ovenfor. Dette får Landinfo bekreftet både av lokale menneskerettighetsgrupper og FN-observatører (møter i Kinshasa, januar 2013). I den årlige rapporten om menneskerettslige forhold i landet fra det amerikanske utenriksdepartementet heter det at ”homoseksualitet fremdeles er et tabutema” (U.S. Department of State 2012).

Landinfos kilder i Kinshasa fortalte imidlertid i januar 2013 at homoseksualitet i liten grad er et debatttema i kongolesisk offentlighet.³ Dette kan delvis være med på å forklare hvorfor det foreligger lite skriftlig informasjon om forhold for homofile i Kongo.

Juridiske forhold

Kongo har aldri hatt noe lovverk som definerer homoseksuelle handlinger som straffbare. Et responsnotat fra canadisk utlendingsforvaltning siterer en rapport fra International Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex Association (ILGA) hvor det går fram at bestemmelser i den kongolesiske straffeloven som omhandler offentlig sømmelighet kan brukes for å straffeforfølge seksuelle relasjoner mellom noen av samme kjønn (IRB 2011). Det amerikanske utenriksdepartementet opplyser at “individuals engaging in public displays of homosexuality were subject to prosecution under public decency provisions in the penal code and articles in the law on sexual violence”, uten å kildeforankre dette (U.S. Department of State 2012). Landinfo understreker at ILGA har fjernet henvisningen til at denne delen av lovverket blir brukt i slike saker, med følgende begrunnelse:

Also, the country sections of Burkina Faso, Democratic Republic of Congo and Niger have been removed from this year's report. This due to the fact that the laws in these countries previously cited in no way are directed towards same sex relations, or to sexual acts in private. To this date there are no known reports indicating that the laws have been used to specifically target LGBTI people (Ottoson 2009, s. 6).

Selv om det ikke synes å forekomme straffeforfølgelse av personer som har seksuelle relasjoner med noen av samme kjønn, later det til at kongolesiske sikkerhetsstyrker tidvis trakasserer personer som framstår som homofile (U.S. Department of State 2012). Som marginaliserte grupper som møter ytterst begrenset aksept i det kongolesiske samfunnet, mener Landinfo at seksuelle minoriteter sannsynligvis vil kunne være enda mer utsatt for utpressing, trakassering og vold – både fra myndigheter (sikkerhetsstyrker og politi) og fra militsgrupper og andre mektige aktører i Kongo - enn befolkningen generelt.

² Kongo benyttes konsekvent for Den demokratiske republikken Kongo i dette responsnotatet.

³ Her skiller situasjonen seg altså markant fra hva vi finner i enkelte andre land i det sentrale Afrika. I Uganda (Landinfo 2011) og Kamerun (Landinfo 2008; Landinfo 2009) har for eksempel dette temaet vært gjenstand for intens debatt i en årrekke.

Lovforslaget fra 2010 om å kriminalisere homoseksuelle handlinger

I oktober 2010 la Evariste Ejiba Yamapia, pastor i en pinsekirke og daværende medlem av parlamentet, fram et lovforslag om å kriminalisere både homoseksuelle handlinger og det å etablere organisasjoner som fremmer eller forsvarer homoseksuelle handlinger i Kongo (La Prospérité 2010). Lovforslaget later ikke til å ha kommet opp til votering i parlamentet.

Da Landinfo tok opp temaet med menneskerettsobservatører i Kinshasa i januar 2013 (lokale organisasjoner og FNs koordinasjonskontor for menneskerettslige spørsmål) opplyste alle kildene at de ikke kjente til planer om å relansere lovforslaget etter at parlamentsvalget i november 2011 førte til store utskiftninger blant parlamentsmedlemmene. Flere av kildene mente lovforslaget var et rent privat initiativ fra forslagsstilleren og at det hadde mobilisert svært begrenset støtte, både i parlamentet og ellers i samfunnet – tross det gjennomgående negative synet på homoseksualitet som råder i landet.⁴

Andre problemer homofile kan møte i samfunnet

Det foreligger lite skriftlig informasjon om andre problemer homofile kan møte i hverdagen i Kongo. Canadiske utlendingsmyndigheter siterer ulike kilder i sin respons som vitner om utbredt diskriminering og marginalisering, for eksempel fra familie og naboer (IRB 2011). Landinfo mener det er grunn til å tro at forholdene i Kongo på mange måter tilsvarer dem som er beskrevet i Uganda (se Landinfo 2011, s. 7-9).

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet til enhver tid har behov for kunnskap om for å kunne løse sine oppgaver. Landinfos responser og temanotater er basert på opplysninger fra både offentlige og ikke-offentlige kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder. Kilder som av ulike grunner ikke ønsker å bli offentliggjort, er ikke nevnt ved navn.

En respons er et svar på konkrete spørsmål og problemstillinger som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo. Responser er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema eller et spørsmål, og kildegrunnlaget vil ikke nødvendigvis være like bredt som i våre temanotater. Responser er utarbeidet innenfor begrensede tidsrammer og vil i liten grad inneholde bakgrunnsinformasjon.

Opplysningene som blir lagt fram i responsene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som responsene omhandler.

Referanser

Skriftlige kilder

- BBC (2005, 1. desember). Same-sex marriages: Your reaction. *BBC*. Tilgjengelig fra <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/4488844.stm> [lastet ned 30. april 2013]
- IRB, dvs. Immigration and Refugee Board of Canada (2011, 3. mars). *Democratic Republic of the Congo: Situation of homosexuals, including legislation and support services; treatment of homosexuals*

⁴ Ingen av kildene kunne huske hvilket parlamentsmedlem som hadde lagt fram lovforslaget, eller om han ble gjenvalgt i november 2011. Dette står i sterk kontrast til debatten rundt et lignende lovforslag i Uganda, hvor forslagsstiller David Bahati har blitt internasjonalt kjent (se Landinfo 2011, s. 5-6).

Respons Den demokratiske republikken Kongo: Forhold for homofile

by society and government authorities (2008 - February 2011). Ottawa: IRB. Tilgjengelig fra <http://www.refworld.org/docid/4db7c4272.html> [lastet ned 30. april 2013]

- Landinfo (2008, 5. november). *Kamerun: Homoanklager i avisa L'anecdote januar 2006*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra http://landinfo.no/asset/1013/1/1013_1.pdf [lastet ned 30. april 2013]
- Landinfo (2009, 28. september). *Kamerun: Forhold for homofile*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra http://landinfo.no/asset/1021/1/1021_1.pdf [lastet ned 30. april 2013]
- Landinfo (2011, 31. august). *Uganda: Forhold for homofile*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra http://landinfo.no/asset/1738/1/1738_1.pdf [lastet ned 30. april 2013]
- Ottoson, D. (2009, mai). *State-sponsored homophobia – A world survey of laws prohibiting same sex activity between consenting adults*. Brussel: ILGA. Tilgjengelig fra http://archive.equal-jus.eu/413/1/state_homophobia.pdf [lastet ned 30. april 2013]
- La Prospérité (2010, 22. oktober). *Pratiques sexuelles contre nature – La proposition de loi du Député Ejiba Yamapia divise. La Prospérité*. Tilgjengelig fra <http://www.laprosperteonline.net/show.php?id=5979&rubrique=A%20Chaud> [lastet ned 30. april 2013]
- U.S. Department of State (2012, 24. mai). *2011 Human Rights Report: Democratic Republic of the Congo*. Washington D.C.: U.S. Department of State. Tilgjengelig fra <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/2011/af/186183.htm> [lastet ned 30. april 2013]

Muntlige kilder

- Alliance pour l'Universalité des Droits Fondamentaux (AUDF), ved Henry Wembolua. Møter i Kinshasa, 27. og 31. januar 2013.
- Association Africaine de Défense des Droits de l'Homme (ASADHO), ved Jean Claude Katende. Møter i Kinshasa, 27. og 31. januar 2013.
- Association Congolaise pour l'Accès à la Justice (ACAJ), ved Romain Mindomba. Møter i Kinshasa, 27. og 31. januar 2013.
- MONUSCO – Joint Human Rights Office, ved Koffi E. Wogomebou. Møte i Kinshasa, 31. januar 2013.
- Promotion de la Déclaration des Droits de l'Homme (PDUDH), ved William Baye. Møter i Kinshasa, 27. og 31. januar 2013.
- Voix des Sans Voix (VSV), ved Rostin Manketa. Møter i Kinshasa, 27. og 31. januar 2013.

© Landinfo 2013

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.